

Řezníci a jatka

Technický slovník Teyssler-Kotyška z roku 1930 se výkladem slova jatka zabývá na několika stránkách, my se spokojíme s úvodní větou: „Místa a místnosti k zabíjení či porážení dobytka za účelem získání zdravého masa pro přípravu pokrmů lidských slovou porážky a jatka.“ O jatkách se zmiňuje již Homér, porážky pod veřejným dozorem měli i Římané, u nás byly povinné prohlídky zvířat před porážkou zavedeny v devatenáctém století. Pojem jatka je tedy velmi široký, rozšířením na „hodonínská jatka“ už se dostáváme trochu blíže k dnešnímu tématu. Ovšem i tak si pravděpodobně většina Hodoňáků vybaví spíše rozlehlý areál bývalého Masokombinátu za Hodonínem směrem k Lužicím, než klasickou porážku, jaká bývala v minulosti součástí většiny sídel.

Pohledem směřovaným do trochu vzdálenější minulosti našeho města můžeme vidět, že řeznické povolání patřilo k řemeslům váženým. Už v roce 1419 je jako jeden z nejstarších známých rychtářů v Hodoníně uveden Petr, povoláním řezník. O povinnostech řezníků v době o něco pozdější říká Vl. Novák: „V roce 1600 za hrabat ze Salmu byly v Hodoníně čtyři masné krámy. Řezníci byli povinni vždycky v masopustě dodat na zámek zdarma každý po jednom kamenu (10 kg) přepuštěného loje a měli také za povinnost nakupovat pro vrchnost dobytek, pro něj přes pole chodit a jej pro pány na zámku zdarma zabíjet, ale raději si na svůj náklad najímali na to jiného řezníka. Za hraběte Fridricha z Oppersdorfu v roce 1691 bylo v Hodoníně 8 řeznických krámů a to 3 křesťanské a 5 židovských. Řezníci z každého odváděli vrchnosti na vánoce po 1 kamenu přepuštěného loje. Museli také podle potřeby pro zámek dobytek zabíjet a spolu s druhými řezníky z panských dvorů vyřazené ovce tak, jak v ceně stanoveno, vysekat a tržbu na zámek odvést.“

Mezi povinnostmi židovských řezníků patřila do roku 1793 také povinnost dodávat ovčí nebo telecí nožičky pro panské chrty, po tomto roce se z povinnosti vykupovali ročním platem 80 zlatých.

Zmiňované Masné krámy stály dlouho i na spodní straně náměstí mezi náměstím a Židovským městečkem, po roce 1900 byly zbourány a na jejich místě byla v roce 1904 otevřena budova současné radnice.

Hodonínské řeznické krámy byly jako zdroj potravy často přepadávány vojsky, pohybujícími se občas v okolí. Například při napoleonské válce v roce 1805, když byl ve Štěpnicích směrem k Holíči zřízen ruský tábor, ruské oddíly strhávaly a pálily ploty a rabovaly. Zmínky jsou o tom, že mimo jiná místa byl vyloupen „panský řezník, dále pak panský grenadýr, panští kočí Strmisko a Bláha, panský výčepník, mlynář, nájemce panské palírny a vyloupena byla i panská jatka na náměstí, odkud zmizelo všechno maso.“

Jatkám se dříve říkalo také „šlachta“ nebo „bituňk“. Oba výrazy dnešním generacím asi mnoho neřeknou, proto nahlédneme do Wikipedie: „Neodmyslitelnou součástí každé židovské ulice nebo ghetta byla jeho šlachta, rituální porážka, zajišťující pro celou komunitu dostatek z náboženského hlediska čistého masa.“

Co se týká slova „bituňk“, ve staročeském slovníku najdeme výklad: „bitunk, bituňk m. kořist, dělení kořisti“. Dnes se sice nejedná o kořist, ale dělení ano, současným odpovídajícím výrazem je snad „boudání masa“.

Do roku 1927 se v Hodoníně poráželo na primitivní porážce téměř u ramena řeky Moravy na konci Radniční ulice. V tomto období městský zvěrolékař MVDr. Václav Stehlík usiloval o vybudování jatek v hygienických prostorách, odpovídajících moderním požadavkům. Město bylo v té době přepojováno na elektrickou síť Západomoravských elektráren a díky tomu se mezi koncem ulice Legionářů a ramenem řeky Moravy uvolnily prostory původní městské elektrárny. Budovy byly adaptovány, 10. října 1927 zde byla nová jatka uvedena do provozu a ke svému účelu zde potom sloužila dlouhou dobu.

V sedmdesátých letech se započalo za městem s výstavbou nového Masokombinátu a budovy bývalých jatek u ulice Legionářů řezníci opustili. Areál sloužil různým účelům, až v roce 2002 byla v těchto místech provedena kompletní demolice. Pozemky byly asanovány a dnes je už v této části města postaveno několik rodinných domů. Téměř stejně dopadl i Masokombinát, asanován sice není, ale k původnímu účelu už řadu let také neslouží.

Šlachta neboli bituňk na konci ulice Radniční v roce 1922

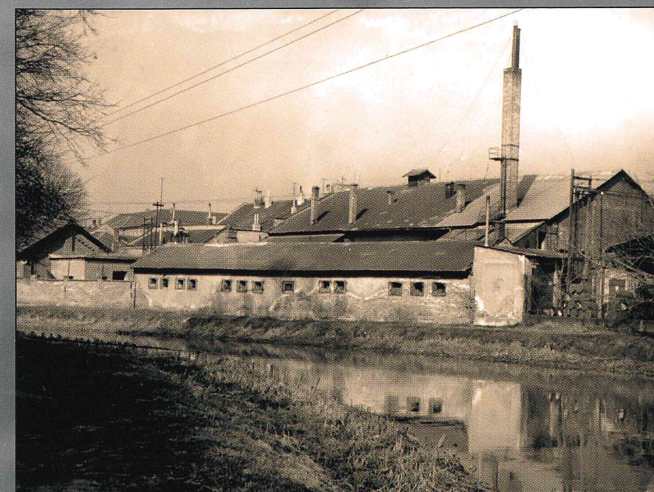
Do roku 1927 byla jatka v těchto místech, na břehu ramena řeky Moravy

Zadní strana areálu jatek pohledem od řeky

Dnes se na místě bývalých jatek staví rodinné domky

Součástí jatek byly i chlévy k ustájení dobytka

Konec ulice Legionářů po asanaci v roce 2002